

Pět let smilkování

**Jak jsme se starali o unikátní
beskydské louky**

Záchrana smilkových trávníků v EVL Beskydy

Závěrečná zpráva projektu Záchrana smilkových trávníků v EVL Beskydy

Projekt Záchrana smilkových trávníků v EVL Beskydy (LIFE12 NAT/CZ/000629) probíhal v letech 2014–2019. Na území Evropsky významné lokality Beskydy (shodná s CHKO Beskydy) jsme pečovali o 50 hektarů luk a pastvin, na nichž jsme zkoušeli alternativní a levnější způsob péče ve srovnání s pastvou. Informovali jsme veřejnost o problematice beskydských pastvin a zapojili do péče i místní hospodáře. Příjemcem podpory byl ČSOP Salamandr, partnerem Ministerstvo životního prostředí ČR. Celkový rozpočet projektu byl 607 879 EUR, z toho dotace Evropské unie prostřednictvím programu LIFE 455 544 EUR.

Ministerstvo životního prostředí

Námět, texty a fotografie Barbora Krupová. Kresby Petr Vyoral, www.petrvyoral.cz.
Textová a grafická úprava Karel Melecký. Tisk GRAFIA NOVA s. r. o., Zašová. Náklad 500 výtisků.
V roce 2019 vydal ČSOP Salamandr, Rožnov pod Radhoštěm.

Tato brožura byla vydána v rámci projektu *Záchrana smilkových trávníků v EVL Beskydy*, který je podpořen z finančního nástroje Evropské unie LIFE.

www.salamandr.info

Beskydy zarůstají.

Beskydy – nejvýchodnější české hory, krajina, kterou po staletí tvořil čas, ovce a jejich pastevci. Čas běží dál, ale dávní hospodáři odešli. Ti, kteří zůstali, neubrání vzácné louky před zarůstáním. Les si je bere zpátky. A mizí i jejich drobní obyvatelé. Aby Beskydy zůstaly samy sebou, musí se o ně někdo postarat.

Horská louka je hotelem i restaurací pro poutníky z řad hmyzu, ptáků a dalších živočichů. Čím lepší péče o louky, tím bohatší život na horách.

Nejlepším způsobem je pastva. V kraji, kde bydlí také medvědi a vlci, je ale trochu riskantní. Denně vozit vodu zvířatům stojí čas. Sušit seno na zimu je namáhavá práce. A všechno stojí peníze. Protože je pastva v horách drahá, hospodáři od ní upouštějí.

Právě na pastvě je charakter hor závislý. A jak Beskydy vypást bez ovcí? Hledali jsme vhodný způsob péče, který by krajině prospíval a nás nezruinoval.

Co jsme dělali?

Pět let jsme pečovali o 18 % smilkových trávníků v Beskydech.

Vyřezávali jsme

stromy a keře, které se na loukách během let, kdy ležely ladem, rozrostly.

6 ha

Opuštěné louky se mění v les. Postupně, ale jistě. Proto se nejdřív musí vysvobodit z trní jako spící Šípková Růženka.

Mulčovali jsme

starou trávu tam, kde její mocné vrstvy bránily klíčení semen a rozrůstání kvetoucích rostlin.

15 ha

Mulčování je poměrně agresivní zásah a pro louky v chráněných oblastech se hodí zcela výjimečně. Určitě ne častěji než jednou za deset let. Pak se mulčuje brzy zjara, ještě před probuzením louky k životu.

Bránovali jsme

a lučními bránami trhali příliš pevný travní drn, aby na louce vzniklo místo pro drobné bylinky.

47 ha

Bránováním jsme nahradili kopytka a tlamy ovcí a vytvořili plošky s odhalenou půdou. V jejich lemech nalézají motýlí housenky vždy příznivou teplotu a vlhkost, aniž by musely šlapat desítky metrů k okraji louky samotné. Na ploškách také mohou vzklíčit konkurenčně slabší bylinky.

Kosili jsme

vědouce, že pravidelně udržovaný porost je základem kvalitní, bohaté louky.

173 ha

Na údržbě luk se podíleli jak hospodáři, kterým louky patřily, tak Salamandr ve spolupráci s místními zemědělci. Hospodáři kosili více než 16 % celkové plochy.

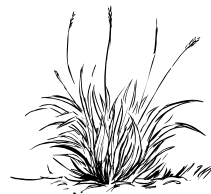
Pásli jsme

ovce tam, kde by nám žádné stroje nepomohly kvůli prudkému svahu a nerovnému terénu.

88 ha

Ovce není sekačka a každá má trochu jiný apetit. Liší se i chutě jednotlivých plemen. Nejvíc se nám osvědčilo stádo skromných valašek. Neprotestovaly proti náročnému terénu ani chudé stravě.

Ale nejen to.

Co jsme ještě dělali?

Neměli jsme v hlavě jenom seno. Věnovali jsme se také výzkumným a osvětovým činnostem.

Pět let jsme monitorovali motýly, znalce lučních kvalit. Kde je bohatství motýlů, je i bohatství dalšího hmyzu. Sledovali jsme také 24 trvalých botanických ploch a každoročně vyhodnocovali změny, které na nich naše péče způsobovala. Všechny louky jsme hodnotili i jako celek.

Sledovali jsme,

jak se na loukách daří motýlům a rostlinám, abychom si ověřili, že to děláme dobře.

Vydávali jsme

Zpravodaj CHKO Beskydy, abychom informovali o projektu a dalším dění v Beskydech.

Pořádali jsme

fotosoutěž *Valašská krajina*, abychom vytáhli do přírody také veřejnost.

Přednášeli jsme

dětem ve školách a brali je na louky, abychom inspirovali budoucí generaci, která bude rozhodovat, co s Beskydami bude dál.

Co jsme se naučili?

O louky v Beskydech se staráme už skoro dvacet let.

I tak nás překvapilo, jak jsou ty smilkové příkré a kamenité. V takovém terénu se stroje uplatnily jenom částečně. Bez naší chuti k dílu a ovčí chuti k jídlu bychom nedosáhli ničeho.

Odjakživa mluvíme s beskydskými hospodáři, teď jsme je ale chtěli získat na hodně dlouhou dobu. Do projektu se jich zapojilo třicet sedm. S mnohými budeme spolupracovat i v dalších letech. Jsme jim vděční.

A na louky se vrátil život.

Objevily se v nich drobné kvítky, které voní.
Těch si zase všimli motýli.

Kvetoucí louky vytvořily v krajině mozaiku a pozvaly ke stolu babočky, perleťovce, ohniváčky i vřetenušky. Vrátili se i dříve běžní hnědásci kostkovaní a soumračníci čárkovaní.

Odměnou za naši práci je návrat kriticky ohroženého modráska černoskvvrnného. Během posledních desetiletí mizel, až vymizel. Teď si všiml naší péle a hned na čtyřech lokalitách Rožnovska se znovu zabydlel.

Mochně zlaté jsme zas umožnili vesele se rozrůstat po radhoštském hřebeni. Tato nepřehlédnutelná jarní kytká roste v Beskydech jen na několika dalších místech.

— *Návrat modráska černoskvvrnného
na spásané louky u Rožnova*

Oživlé louky musí přetrvat.

Prohlédli jsme všech šest stovek smilkových luk v Beskydech a o řadu z nich se postarali.

Louky jsme oživilí, bez další pomoci by ale zase brzy zanikly. Proto jsme zpracovali *Plán péče o smilkové trávničky v EVL Beskydy*. Vyhodnotili jsme kvalitu luk v souvislosti s příslušnými tituly zemědělských dotací. Navrhli jsme úpravy ve prospěch luk i hospodářů a poslali je k rukám těch, kteří mohou věci ovlivnit.

Nekončíme.

Hodně jsme se o smilkových loukách naučili
a chceme jim pomáhat dál a víc.

Osoby a obsazení

Mgr. Barbora Krupová
manažerka projektu

Mgr. Jiří Ohryzek
vědecký koordinátor

Ing. Martin Krupa
ekonomický manažer

Ing. Martin Konupka
vedoucí terénních prací

Bc. Markéta Konečná
asistentka projektu na MŽP
ČR (2014-2017)

Mgr. Lucie Blažejová
asistentka projektu na MŽP
ČR (2019)